

BUTLLETÍ
DELS
MUSEUS D'ART
DE
BARCELONA

JUNTA DE MUSEUS

GENER — 1933

JUNTA DE MUSEUS

PRESIDENTS D'HONOR

President del Govern
de la Generalitat de Catalunya
Alcalde President de l'Ajuntament

PRESIDENT EFECTIU

Josep Llimona i Bruguera
Representant de les entitats artístiques de
Barcelona

VICE-PRESIDENTS

Bonaventura Gassol i Rovira
Conseller d'Instrucció Pública del Govern de
la Generalitat de Catalunya

Antoni Vilalta Vidal

Tinent d'Alcalde
President de la Comissió de Cultura
de l'Ajuntament

TRESORER

Ernest Ventós i Casadevall

Tinent d'Alcalde

COMPTADOR

Josep Maria Serraclarà i Costa

Diputat de la Generalitat

VOCALS REPRESENTANTS DE L'AJUNTAMENT

Casimir Giralt i Bullich

Tinent d'Alcalde

Joaquim Xirau i Palau

Regidor-Sindic

Joaquim Pellicena i Camacho

Regidor

Joan Baptista Atcher

Vocal tècnic

Ricard Opisso i Sala

Vocal tècnic

VOCALS REPRESENTANTS DEL GOVERN DE LA GENERALITAT DE CATALUNYA

Pere Corominas i Montanya

Diputat

Pere Comas i Calvet

Diputat

Jaume Bofill i Matas

Diputat

Teresa Amatller i Cros

Vocal tècnic

Joan Rebull i Torroja

Vocal tècnic

VOCALS REPRESENTANTS DE LES ENTITATS ARTÍSTIQUES

Joan Antoni Güell

President de l'Acadèmia Catalana
de Belles Arts de Sant Jordi

Pere Mayoral i Parracía

Director de l'Escola d'Arts i Oficis i Belles Arts

Dr. Antoni Rubió i Lluch

Representant de l'Institut d'Estudis Catalans

Eduard Toda i Güell

President de l'Acadèmia de Bones Lletres

Alexandre Soler i March

Representant de les entitats artístiques
de Barcelona

Lluís Masriera i Rosés

Representant de les entitats artístiques
de Barcelona

Pere Casas i Abarca

Representant de les entitats artístiques
de Barcelona

VOCAL HONORARI

Carles Pirozzini i Martí

Ex-Secretari de la Junta

DIRECCIÓ - SECRETARIA - ADMINISTRACIÓ

Joaquim Folch i Torres

Director General dels Museus d'Art

Joaquim Borralleras i Gras

Secretari de la Junta

Pere Bohigas i Tarragó

Administrador General dels Museus d'Art

HORARI DELS MUSEUS

MUSEU DE BELLES ARTS. — Art Contemporani. Palau de Belles Arts, Passeig de Pujades.

MUSEU DE LES ARTS DECORATIVES. — Palau de Pedralbes.

Tots dos Museus estan oberts tots els dies, inclús els diumenges. Queda exceptuat el dia 1 que és festa oficial. S'exceptuen també els dilluns, destinats a festa del personal.

El Museu de Belles Arts és obert de deu a una del matí i de tres a posta de sol. El de les Arts Decoratives de nou a dos quarts de dues del matí.

BUTLLETÍ DELS MUSEUS D'ART DE BARCELONA

Es publica cada mes.

REDACCIÓ: Oficines de la Junta de Museus.
«Poble Espanyol» de Montjuïc. Tel. 31470.

DIRECTOR: Joaquim Folch i Torres.

SECRETARI DE REDACCIÓ: P. Bohigas i Tarragó.

PREUS: Subscripció: 24 ptes. l'any. Número solt: 2 ptes. Número endarrerit: 3 ptes.

ADMINISTRACIÓ: I. G. Seix i Barral Germans, S. A. — Provença, 219 — Telèfon 71671.

Indústries Gràfiques Seix i Barral Germans

S · A

IMPRESSORS I EDITORS

disposen d'una ferma col·laboració
d'artistes especialitzats en tota obra
gràfica i el muntatge industrial mo-
dern de totes les branques del llibre

Aquest conjunt està al
servei de l'Art, de la
Indústria i del Comerç
i la seva consulta serà
molt agraïda i atesa

Provença, 219 : BARCELONA : Telèfon 71671

RENART

DECORADOR
REPRODUCCIONS D'ART

MARCS
PINTURA I
ESCULTURA

Barcelona

Llibres d'Art

GRAN ASSORTIMENT

LLIBRERIA VERDAGUER

A. DOMÈNECH
S. EN C.

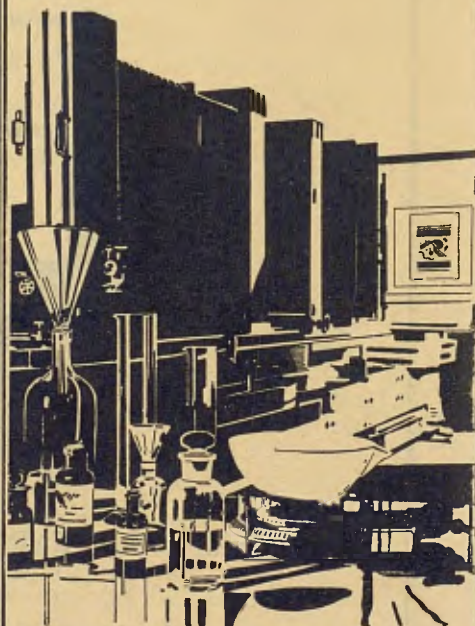
Rambla del Centre, 5 - BARCELONA
Telèfon 16164

J. M. LLOVET

FOTOGRAVADOR

Carrer Casanova,
núms. 157 i 159
BARCELONA

BUTLLETÍ DELS MUSEUS D'ART DE BARCELONA

PUBLICACIÓ DE LA JUNTA DE MUSEUS

ADQUISICIONS PER AL MUSEU EN ELS SALONS DE «MONTJUÏC» I «BARCELONA»

Reprès el ritme de les grans exposicions d'art, ritme que la famosa dictadura anticatalana havia trencat, la Junta de Museus, reorganitzada altra vegada a l'escalf de l'esperit de la terra, ha pogut reprendre la seva tanda d'adquisicions d'art contemporani, amb les quals s'ha nodrit fins ara, d'una manera normal, el nostre Museu d'Art Contemporani.

Fora de les adquisicions fetes en les exposicions municipals, el Museu s'ha nodrit també de donatius, no massa nombrosos per cert, i d'algunes adquisicions excepcionals, reglamentàries però, fetes després de la mort d'alguns dels nostres artistes, sobretot per a completar els lots de pintura i escultura dels nostres grans mestres. Tothom recorda la més excepcional d'aquestes compres, la de *La Vicaria*, de Fortuny, la qual es portà a terme a base d'una subscripció popular, que no va respondre als desitjos de la Direcció ni de la Junta de Museus, i que per tant aquesta es veié obligada a completar amb el seu diner la xifra en què fou evaluada la tela de Fortuny.

Cal dir que fins a la data la Junta de Museus ha pogut prestar poca atenció a la formació del Museu d'Art Contemporani, doncs la seva obligació primordial era, com tothom sap, la de salvar, fos com fos, el nostre patrimoni artístic medieval.

Amb l'adquisició de la col·lecció Plandiura, les nostres col·leccions públiques s'han enriquit considerablement. No és cap secret per a ningú, que de resultes d'aquesta adquisició el nostre Museu Medieval serà el més complet del món. També el Museu d'Art Contemporani de Barcelona, una vegada plaçades les obres provinents de la col·lecció Plandiura, haurà augmentat con-

siderablement la seva vàlua. El nostre Museu d'Art Contemporani haurà estat extraordinàriament reforçat amb l'entrada de nous i escollits Martí i Alsina, Joaquim Vayreda, Galwey, Casas, Rusiñol, Nonell, Canals, Mir, Carles, Sunyer, de Togores, Mompou, Francesc Vayreda, Pidelaserra, Colom, Domingo, Crèixams, Llavanera, etc. Cal considerar el goig que farà l'*Arlequí* de Picasso, que fou cedit generosament al Museu pel seu autor, completat amb el lot de Picassos provinents de la col·lecció Plandiura, entre els quals cal comptar-hi el retrat immortal de la senyora Canals, una de les obres mestres del geni malagueny, amb la qual es valora ja tota una col·lecció.

Però, sobretot, amb l'entrada del conjunt d'art contemporani de la col·lecció Plandiura al Museu, aquest es posa en bona part al dia, ja que la majoria de signatures joves hi estaran per aquest motiu representades, la qual cosa no s'havia pogut assolir fins a la data, sobretot per culpa de la política artística de la dictadura.

És clar que l'actual mètode d'adquisicions, ara que hem obtingut, quant a les belles arts, l'autonomia, hauria de reformar-se. Caldrà des d'ara donar una major intensitat al programa d'adquisicions modernes, procurant completar el nostre Museu amb totes aquelles obres d'avançada que fins a la data no hi han entrat encara. El Museu deu ésser, entre altres coses, una relació lleial dels moviments estètics de les èpoques i dels pobles. Els «fets», per patològics que ens puguin semblar, no poden ésser escamotejats per cap historiador, i, per tant, per cap Museu, que deu ésser, entre altres coses, un arxiu de «documents» per a servir a la Història.

Ben segur que moltes d'aquestes obres dites d'avantguarda, i fins algunes degudes a artistes seguidors vivents de la Tradició, la Junta

de Museus no les trobarà en els Salons, ni en els Concursos. De la mateixa manera que hi ha grans noms que s'han consagrat pel xoc de llurs obres en els grans certamens d'art independent, on no es concedeixen medalles ni premis, altres han temut aquesta mena de xoc, per considerar-lo poc independent encara. Hi ha alguns artistes actuals que prefereixen mos-

es trobaran en els Salons, ni en els Concursos que oficialment es puguin organitzar a Barcelona. Cal tenir en compte que, fins avui, per a les obres dels artistes amb vida, la nostra Junta de Museus no ha tingut altre mitjà d'adquisició que el de les grans exposicions oficials, car existeix una clàusula en el reglament de Museus, que per a evitar pressions i

Joaquim Sunyer. — Retrat

trar llurs obres en un ambient d'intimitat, en forma gairebé clandestina. Deixem de banda tot el que el sistema pugui tenir de reclam, en la seva mateixa excentricitat de realitzar exposicions no per al públic sinó únicament per a mitja dotzena d'amics iniciats o snobs; deixem de banda el discutir si és més o menys sa el que les obres puguin comparar-se unes amb altres en les grans exposicions collectives. És un fet que hi ha artistes de fama d'ací i de fora que no concorren als grans Salons, que mostren llurs obres a públics més o menys especialitzats i que, per tant, aquestes obres mai

compromisos, prohibeix la compra de pintura i escultura en exposicions particulars-privades. Aquesta clàusula exigeix que les adquisicions, per als artistes amb vida, es facin totes en exposicions oficials. Haurà arribat l'hora de modificar aquesta clàusula si es vol tenir el Museu a la page. En aquesta hora de recobrament autòmic, els encarregats de les adquisicions per al Museu d'Art Contemporani no han de témer les influències polítiques i personals. Els temps van canviant i la consciència de la collectivitat afinant-se. Crec que aquest moment d'implantar l'autonomia és el més indicat per

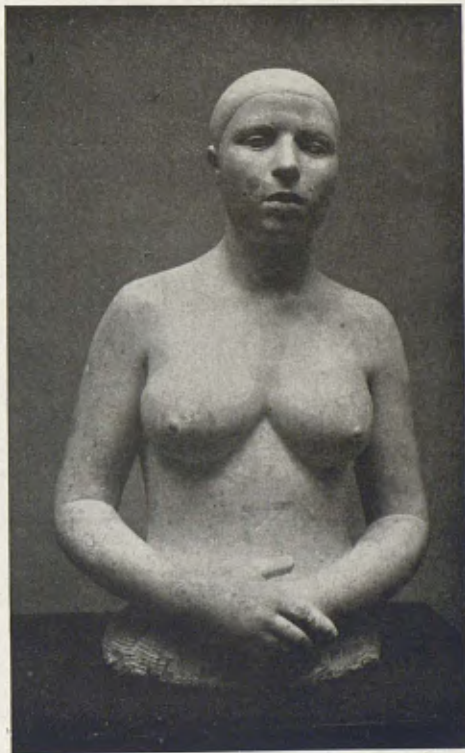
Josep Granyer. — «Torero»

a sentir-nos valents. La consciència col·lectiva vetlla per a què els encarregats de servir-la puguin lliurar-se a una feina deslliurada d'impureses.

Per això crec convenient que en aquesta hora la Junta de Museus ha de donar una gran empenta al Museu d'Art Contemporani, i per a assolir-ho cal que aquesta pugui obrar amb la màxima llibertat, adquirint obres no pas únicament en els Salons oficials, sinó allà on convingui per als seus alts interessos culturals: en exposicions de les galeries d'art, en les col·leccions privades, en les col·leccions dels *marchands* i en els tallers dels artistes. Quan el Museu d'Art Contemporani necessiti una obra d'artista amb vida, caldrà que la cerqui allà on sigui. Serà aquesta, em sembla, la única manera de completar amb eficiència la nostra col·lecció pública d'art noucentista.

Això no vol dir que els Salons no puguin continuar essent una base important de nutrició del Museu, sobretot si els artistes s'adonen que per a concórrer als mateixos, cal realitzar l'esforç de la composició; que cal intentar amb «obres», no pas amb notes o recons de taller. Sense que dient això vulgui negar la importància de la petita tela o escultura sensible — moltes vegades millor que les grans — però que cal cercar generalment en les exposicions privades més que en els grans Salons.

En el passat «Saló de Montjuïc», aquesta tendència a l'esforç composicionista es féu patent, tant entre els més joves com entre els més famosos. Una de les teles mestres del Saló, la titulada *Jove mora*, de Manuel Humbert, venia a representar amb puixança, aquesta tendència ambiciosa. Humbert, realment envià al Saló una «obra», donant a aquest mot el sentit de cosa plena de substància i dignitat. Per això es pot dir que la Junta de Museus estigué encertadíssima en adquirir aquesta tela. *Jove mora* té ja un tamany respectable (0'89 per

Joan Rebull. — «Bust de dona»

Domènec Carles. — «Fruiter»

Manuel Humbert. — «Jove mora»

116) i és pintada amb un bell sentit de la qualitat. Humbert entrà triomfalment al Museu amb aquesta tela intensa i equilibrada. Poc després aquesta adquisició restava valorada amb l'entrada de les obres del mateix autor provinents de la col·lecció Plandiura.

També Joaquim Sunyer, tant en el *Retrat* adquirit pel Museu com en les altres obres exhibides en el Saló de Montjuïc, representava aquesta tendència de noble exigència, que els més desperts servidors de l'art vivent s'han imposat per a rectificar les errors de l'anarquia passada i per a superar-la. El *Retrat* femení degut a Sunyer té 0'68 × 0'84. És una tela dintre les directrius comuns a l'obra d'aquest artista, però on l'harmonia hi és assolida plenament. Les mans del subjecte estan descrites d'una manera orgànica, i amb sensible i senzilla plasticitat. De color, Sunyer s'ha aguditzat extraordinàriament en les darreres teles: ha creat noves games ideals per a afalagar les intelligències més sensibles. Aquesta obra amb tant encert adquirida per la Junta de Museus,

Pau Gargallo. — « Dansarina »

J. Llorens i Artigas. — « Clar de Lluna », gerro en gres

valorarà les ja existents en el Museu d'Art Contemporani i completarà el bell lot de Sunyers procedents de la col·lecció Plandiura.

Altre dels grans encerts de la Junta ha estat l'adquirir *Manola*, figureta exhibida en terra crua al «Saló de Montjuïc» i que actualment s'està reproduint en bronze, obra del mestre de l'escultura catalana, el gran Manolo Hugué, valorat arreu del món com un dels «primers». La figura té 0'26 m. d'altura, 0'13 d'amplada i 0'07 de profunditat. Aquesta figurina de Manolo, plena de gràcia i envergadura, ve a enriquir la representació numèricament exigua, que aquest artista té al nostre Museu. L'autor del *Retrat de Joaquim Sunyer* mereixeria que el Museu d'Art Contemporani li dedicés una sala en la qual hi figuressin les seves obres més reeixi-

Feliu Mestre. — «Jardi»

des d'escultura, acompanyades d'alguns dels seus dibuixos i pintures.

De Pau Gargallo, altre nom nostre valorat fora de Catalunya, la Junta de Museus adquirí en el passat «Saló de Montjuïc» una escultura en metall titulada *Dansarina*. Aquesta és una obra dintre la direcció més o menys abstracta i estil cursiu, característiques de les obres fetes per Gargallo en metall torçat, en les quals tant com una caligrafia de sentit especial, l'artista ens dona a vegades amb interseccions de plans, veritables «valors negatius» en escultura, valors negatius que els egipcis donaren en relleu. El gruix d'ofici dels darrers metalls de Gargallo, entre els quals cal comptar-hi *Dansarina*, és molt considerable; l'antiga planxa prima i de metall de qualitat flonja, ha estat substituïda per metalls més durs i per material de més gruixària. Al plom ha seguit el llautó i el ferro; a les planxes d'aquests metalls han seguit les barres quan l'escultura ho ha requerit per les seves dimensions. L'artista ha emprat aleshores la

forja i la soldadura autògena. El resultat ha estat dens, i no han aconseguit desvirtuar-lo ni les imitacions insubstancials que han produït d'una manera corrent certs afalagadors del gust trivial i derivat il·legítim de l'avantguarda. *Dansarina* és una figura de petit tamany (alt 0'36 m.; ample, 0'13 m.; profund., 0'9 m.).

Altre encert de la Junta és l'adquisició del *Bust de dona*, escultura de Joan Rebull que fou exhibida al «Saló de Montjuïc» (alt, 0'75 m.; ample, 0'49 m.; profund., 0'35 m.). Rebull entra al Museu amb aquest exemplar puixant de la seva escultura de jove, concebuda en 1921 i darrerament terminada de realitzar en pedra calissa. És una obra aquesta que encarna aquell realisme pacífic, estàtic, fins a cert punt menfita, que caracteritzà el primer estil de Rebull; aquest jove mestre que tant ha realitzat ja i del qual tant esperem els que estem certs del seu talent.

Altre escultor jove, una obra del qual ha entrat al Museu per primera vegada, és Josep

Florenci Cuairan. — «Grup de foques»

Granyer. L'obra escollida amb encert per la Junta, *Torero*. Granyer és un dels mestres catalans més arquitectònics. És l'artista que juga a arquitectura amb els plans del cos humà. És un geòmetra que treballa sense arribar a la deshumanització integral, però que viu en un pla que li és natural, que és el de la matemàtica; lluny per tant de tota anècdota.

De Josep Llorens i Artigas, el ceramista famós a Europa i Amèrica, la Junta acordà amb encert l'adquisició del gres magnífic titulat *Clar de lluna* (alt, 0'25 m.; ample, 0'15 m.), la qual obra ha d'ésser considerada com a art pur i no com a art aplicat. Per la qualitat emotiva, aquest es classifica entre les bones pintures i escultures. Llorens no és tan solament un tècnic: és un líric que es serveix dels seus coneixements del foc i de la química i que es refia per a servir la lírica d'aquella quantitat infinitesimal d'absurd que algunes vegades produeix l'atzar — per dir-ho d'alguna manera o altra — controlat del foc.

De Domènec Carles el Museu adquirí en el darrer «Saló de Montjuïc» *Fruïtes*, tela (0'81 m. alt $\times$ 0'65 m. ample) que assenyalarà, ajuntada a les que posseeix actualment el Museu, l'evolució d'aquest pintor de màgica vèrbola.

Del «Saló de Barcelona» la Junta escollí

Jardí, del pintor Feliu Mestres, i *Grup de foques*, de l'escultor Florenci Cuairan. *Jardí* (0'65 m. alt $\times$ 0'55 m. ample), és una demostració de les virtuts essencialment pictòriques que posseeix aquest mestre. Juga en aquesta tela el pintor Mestres una mena de prudent *fauvisme*, ja que amb pinzellada ampla i sumària ens descriu sense esperit massa expressiu o caricaturesc, els plans del seu tema paisatgístic. Cuairan, en *Grup de foques*, en granit (alt, 0'40 m.; ample, 0'55 m.; profund., 0'30 m.), demostra el seu sentit escultòric, tant en l'expressió sintèticament dura dels volums com en l'accent qualitatiu que donà a la matèria.

Heu's ací les deu darreres adquisicions que ha fet la Junta de Museus en els Salons oficials de Barcelona, les quals vénen a enriquir la nostra col·lecció pública d'art contemporani, que estem obligats de curar entre tots amb atenció amorosa: els rics amb llurs deixes, donatius o dipòsits; la Junta de Museus eixamplant tant com pugui el seu poder adquisitiu; els artistes i la crítica vetllant amb la Direcció per la perfecció de la col·lecció ciutadana, i els ciutadans estimant les valors històriques i artístiques que el Museu anirà agomolant amb intel·ligència.

RAFAEL BENET

DINANDERIES

LES BACINES DE LLAUTÓ DEL MUSEU DE PEDRALBES

Tot just fa vint-i-cinc anys que el meu amic Vilomara va comprar un lleonet de llautó i que malgrat la seva absoluta suficiència em preguntés què em semblava aquell *pom d'escala*. Vàreig dir-li que era un aiguamans o *aquamanil*, i amb gran sorpresa meva va escoltar-me i quedà convençut.

El miracle no fou obra de la meva tau-màurgia: un treball de M. J. Destrée, de Brusselles, era prou explícit per a esvaïr tota mena de tossuderies. *Les Dinanderies aux expositions de Dinant et de Middelbourg*, que així era el títol de l'obreta, parlaven, a més, dels plats, safates o bacines de llautó, tan abundoses en molts llocs de Catalunya; això féu que llegís amb fruïció l'opuscle, i el resultat fos un curt comentari publicat a la revista *Forma*, l'any 1907. Més tard va ésser precis parlar de les dinanderies a l'*Enciclopedia Espasa* (volum 18), sens afegir-hi gaire gran cosa més.

Aquestes dues curtes mencions s'anaren repetint per algú cada vegada que es tractava de parlar de safates de captiri, bacines, plats de llàntia o de qualsevol objecte de llautó, no afegint-se res a l'esclariment de les *dinanderies*, si s'exceptuen reproduccions moltes vegades copioses.

El treball de M. Destrée, va confirmar-me una opinió que jo servava, des d'una llarga estada que vàreig fer, quan era enginyer i jove, a les vores del Mosa.

Des de Huy, on jo tenia la meva feina, vàreig dedicar-me sempre que podia a seguir inlassablement el corrent constant i segur del gran riu, deixant anar la barqueta plana aigües avall. En pocs mesos, i aprofitant les avinenteses no gaire freqüents, el riu m'ensenyà fins a la seva mala fi a Dordrecht, les meravelles de les seves voreres, quina era la finalitat d'un deport de vegades ni placent ni descansat.

Com els valons són gent hospitalària i sociable en gran manera i la seva llengua parlada pot copsarla tot seguit un català que sàpiga francès, els meus amics huyesos feien comentaris a les relacions que jo donava dels viatges fluvials i anaven sempre encarats a

fer-me tenir dalera de conèixer el curs alt del seu riu.

S'arranjà el viatge, fent-nos un barquer de Dinant la mercè de deixar-nos fer el viatge, des de Givet, que és a França. La rebuda dels dinantesos en arribar fou tan afalagadora, que ens quedàrem a la que era aleshores formosíssima ciutat els tres dies de què disposàrem.

Dinant estava situada al peu d'una muntanya espadada, contra les esclavissades de la qual semblava protegir-la una bella i gran església que, alta i ampla, covava les cases baixes i escampades a dreta i esquerra d'un pont. El Mosa mirallava la ciutat i les muntanyes, explicant les meravelles de les obres de Patinir, el misteriós gran pintor que la gent del Nord admira com a inventor del paisatge, que en veritat, però, fou aqueix el que fixà el talent de l'artista.

Els tres dies els esmerçàrem, els meus companys i jo, regirant tot el país. Els castells antics i moderns, les coves, les torres enrunades i els pobles de la rodalia, i en un d'ells, Bonvignes, vàreig oir per primera vegada el ressò de les lluites medievals que durant segles mantingueren els llautoners del Mosa. Els vespres es passaven escoltant les baralles dels dinantesos, de la narració de les quals ens distreien les gestes dels quatre fills d'Aimon, les destruccions quasi periòdiques de la ciutat i l'aclaparament final, en 1466. Els bons dinantesos dels vuitantes, retreien el passat plens de la tranquil·la i segura pau d'aquells temps, que no podien fer preveure ni somniar els sagnants horrors de 1914.

* * *

Dinant ha quedat en molts països com el bressol de la indústria dels llautoners artistes, com ho fou, a Catalunya, Arras pels tapissos, mot mal emprat del francès, car en aquesta llengua designa les catifes. Els *draps de ras* (o d'Arras), sempre constant en els antics inventaris catalans, és encara viu a Itàlia, on dels tapissos en diuen *Arazzi*. Un origen semblant i reconegut tenen les paraules angleses, franceses, catalanes i espanyoles que designen els guants, el centre de producció dels quals fou Gant, de Flandes; encara hi ha Pisa, el port d'embarcament de la ceràmica italiana, que donà el nom al producte, com Faenza el va

La sala de les bacines del Museu de les Arts Decoratives de Pedralbes

deixar a la faiança, i no cal posar més exemples, que n'hi han que ara s'estan arrelant.

El cas és que el mot *Dinanderie* ja fou emprat per Viollet-le-Duc (1) en 1873, i abans i després l'han estudiat i admès tots els arqueòlegs i altres estudiosos francesos, belgues, anglesos i nord-americans, com pot veure's consultant algunes de les obres indicades en la bibliografia, que evita l'abús de les notes.

Els autors de llengua anglesa han deixat de banda els mots *brass*, *letton* i *latoner*, adoptant la dinanderia com a art de produir belles coses de llautó. Amb l'elasticitat de l'anglès per a emprar els mots que manquen per a aclarir el llenguatge i escurçar els paràgrafs, la introducció va anar com una seda, amb gran satisfacció del països d'origen. I així s'ha anat produint un aplec de recerques estudiant els objectes eclesiàstics o civils, d'aram i fins de bronze, encara que es deuria limitar el títol només que als objectes artístics de llautó produïts durant els segles XIII, XIV i XV, pels llautoners de Dinant i de les altres viles rivals que imitaven, falsificaven i també produïen peces originals i de veritable interès artístic.

Els motius que convertiren Dinant en centre

de producció dels llautoners, són tan naturals com la imaginació de Patinir per als seus admiradors que no han contemplat el Mosa, que l'omplí de sa gran formosor, abans d'anar a guanyar-se la vida a Anvers. La regió dinantesa, especialment a la vora dreta del riu, conté grans quantitats d'una argila plàstica, molt rica en calamina, que és un silicat de zinc. En fondre el bronze en motllos i gresols d'argila, s'anà coneixent l'acció de les terres, i encara que algú va creure el zinc un element especial, en ple segle XVI, no s'isolà fins a les darreries del XVIII, i convé dir, perquè demostra la riquesa mosana en zinc, que el primer establiment industrial productor d'aquest metall, fou la *Vieille Montagne*, de Lieja (1807), i el de Corphalie, prop de Huy, la vila ja esmentada.

Com els sediments d'argila calaminosa eren a l'altra banda del riu, a la vora dreta, els dinantesos explotaren les *derlières* mentre ningú s'hi oposà. La bancada més rica, era en un lloc anomenat Bonvignes, que pertanyia al comte de Namur, així com Dinant era dependent del bisbe príncep de Lieja. En una de les baralles de veïnat, l'aldarull fou massa gros i el comte de Namur tancà les *derlières* per als dinantesos. La pau que de vegades

(1) « Dictionnaire raisonné du mobilier français ». Volum II, pàgina 193.

posava l'autoritat del bisbe, era de poca durada, i fins els dos pobles enemics s'ajuntaven per anar contra el comte o el prelat.

Els de Bonvignes aixecaren un castell, el de Crève-cœur (i no de Crève-Court, com diuen els anglesos) i tot seguit els dinantesos n'encimbellaren un, anomenant-lo Mont Orgueil. Els bonvignesos, protegits pel comte de Namur, sostragueren llautoners de Dinant, i les coses acabaren tan embolicades, que el Sant Pare (Urbà VI) no va poder amansir els beligerants. Després d'una revolta contra

Felip el Bo, i aquest fou el senyal de la ruïna de la ciutat. Saquejada i cremada, vuitcents habitants foren lligats de dos en dos i ofegats al riu. Els fugitius s'escamparen, i refugiats on pogueren, fundaren tallers de dinanderia a Brusselles, Lieja, Namur, Huy, Middelburg, Arras, Verdun i Tournai. Era l'any 1466.

* * *

L'examen ocular d'un objecte de llautó, permet analitzar ben poques característiques.

La Purissima. Atribuïble als obradors dinantesos
(Art mosà)

Bacina amb l'Anyell místic sagnant.
Probablement alemanya

el bisbe, el duc de Borgonya (Joan Sens Por) va deixar caure la seva mà de ferro (1408) i es va emportar cinquanta dinantesos a Arras, confinats per tres anys i mig. Més tard, un comte de Namur traspassà el senyoriu al duc de Borgonya, i quan els bonvignesos es barallaven amb els dinantesos, rebien sens pietat del duc (Felip el Bo).

Desesperats els llautoners i marxants de Dinant per la prosperitat de Bonvignes, s'ajuntaren amb els liegesos, els de Saint-Troud, Huy i Tongres, llogaren escamots d'alemanys i tots aplegats atacaren Bonvignes, on no poderen saquejar més que els ravals. Després d'un curt temps de tranquil·litat (tres anys), s'aixecà Dinant novament, i el duc de Borgonya decidí acabar d'una vegada, enviant 30.000 homes. Els dinantesos penjaren els parlamentaris de

En canvi, l'anàlisi química demostra la diferència d'elements dels aliatges; no es troben dos objectes amb el mateix percentatge d'aram, de zinc, d'estany i d'altres elements que accidentalment o per voler del fonedor s'hi hagin ajuntat. Si domina l'aram, el color és vermellós i es torna groc l'aliatge; si la proporció de zinc augmenta, el groc arriba a l'entonació exacta de l'or, qualitat que tingué gran importància en l'hegemonia industrial de Dinant, per haver estat els seus llautoners els primers a produir peces en gran quantitat.

L'anàlisi de llautons antics, dona resultats aplicables en diferents aspectes. Des del punt de vista de la coloració, els resultats són:

90 per 100 de coure i 10 per 100 de zinc, donen un groc vermell.

85 per 100 de coure i 15 per 100 de zinc, donen un roig groguenc.

75 per 100 de coure i 25 per 100 de zinc, donen un groc clar.

66 per 100 de coure i 34 per 100 de zinc, donen un groc franc.

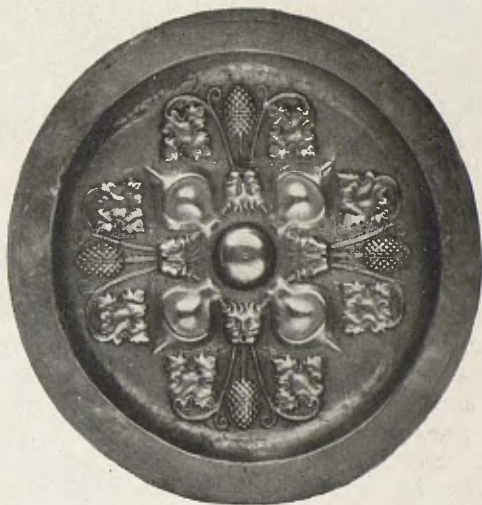
33 per 100 de coure i 67 per 100 de zinc, donen un groc d'or.

25 per 100 de coure i 75 per 100 de zinc, donen un gris cendrós.

mitjans adequats, segons les proporcions de coure, zinc, estany, ferro i altres metalls. L'establiment d'un laboratori químic com ajuda eficaç de les recerques d'origen dels objectes antics, metalls, ceràmiques, pintures, vidres i teles, és ja indispensable, des de les llunyanes experiències dels químic francesos en analitzar bronzes egipcis, grecs i romans. Els grans museus alemanys conserven les pàtines, treuen les terres i gangues que acompanyen els objectes d'excavació; determinen la composició dels objectes de metall i netegen les monedes an-

L'Anunciació. Bacina atribuïble als tallers de Nuremberg

Bacina amb marca d'obrador. Probablement, és un treball de Middelburg

Entre aquests límits, les variacions s'allunyen i s'apropen.

El terme mig de deu anàlisis, dóna les següents varietats per a les peces de procedència certa:

Alemanya, 49 de coure i 50 de zinc, sempre amb petites quantitats d'estany. Bèlgica, 64 i 36. Holanda, 79 i 20. França, 67 i 23.

Mecànicament, també canvien les condicions de ductilitat i tenacitat, però no poden comprovar-se en examinar peces artístiques, perquè en l'assaig és quasi obligat de malmetre l'objecte. La metallografia o examen microscòpic del llautó, també pot ésser de gran utilitat, aprofitant fragments inservibles. Finalment, el coneixement químic i l'examen mecànic i metalogràfic dels llautons, són d'un valor decisiu per a conservar les dinanderies, aplicant-hi els

tigues per procediments absolutament científics.

* * *

Les condicions geogràfiques dels centres productors de llautons artístics foren tan importants com les de l'obtenció de les primeres matèries i de les lluites polítiques i de rivalitats comercials. Si les argiles calaminoses de Bonvignes donaren fàcilment el zinc que daurà els llautons de Dinant, el Mosa, suaument navegable fins a Dordrecht, facilità pel mar del Nord l'escampament de la producció, que també sortia per Damme, que era el port de Bruges, d'on es rebia, com de Colònia, el coure i l'estany que des de l'establiment de Carlemany a Aquisgran, havien convertit els països veïns en veritables centres artístics.

Marca de la bacina atribuïda als obradors de Middelburg

Els que després es dedicaren a la manufactura d'objectes de llautó, de *coure groc*, com es conegué molt temps a França, havien estat precedits per altres artesans i artistes que s'havien revelat perfectes fonedors de bronze i grans artistes, produint les fonts baptismals de Hal, Lieja, Luvaina, Tirlmont, Nuremberg, Bremen, Danzic, Hildesheim, Wittemberg, Colònia i Lubec. Els noms d'alguns d'aquests llautoners d'art han arribat fins a nosaltres. Són Gualter de Colchester, Anketill de Saint-Albans, Servi de Lió, el flamenc Van Rhode, Nicolon de Duai, Jacquemon de Nivelles, Nicolau de Verdun, Guillem Le Fevre i Regnier de Huy. Molts d'aquests artífexs eren treballadors laics, reunits en gremis locals i, de més, hi hagueren alguns excel·lents artesans que produïren llurs obres en la tranquil·litat dels convents, com Huc de Walcourt, del priorat de Sant Nicolau d'Oignies, entre el riu Sambre i el Mosa, prop de Namur.

Tots aquests noms de viles i d'autors d'obres existents, no poden lligar-se clarament amb la producció de bacines com les que posseeix el Museu barceloní de Pedralbes. Únicament es lògic creure que allí on hi hagueren veritables artistes, podien treballar obscurs artesans fonedors, batedors, embotidors i repujadors de llautons. Comparant les bacines del Museu i les de les colleccions existents, es veu

com al costat d'un bon exemplar d'un real valor artístic n'hi ha d'altres que van perdent la forma, fins a perdre's en inhàbils i cansades imitacions d'un model el mestratge del qual no podien assolir.

Les sèries de Sant Jordi en són un bon exemple. Les millors bacines frisen la lliure envergadura del Sant Jordi de Praga, que es veu a l'Hradschin, fos pels Kolozsvar (1373). Altres del mateix subjecte decauen fins a ésser francaments vulgars. El mateix es veu en les bacines d'Adam i Eva, que des de les poses familiars en les obres de Cranach i d'altres pintors germànics, acaben essent dos ninotets quasi eneolitics, sens el prestigi dels primitius romànics més rurals, que s'aguanten per la calor i la innocent sinceritat de l'artista.

Res no ajuda a aclarir el desconeixement en què encara està la procedència segura de la gran quantitat de bacines existents.

Els museus anglesos, americans, francesos, belgues, alemanys, italians i escandinaus, no tenen cap secció de dinanderies, ni exposen en vitrines i panys de paret les bacines de llautó. Entre tots els museus belgues que he pogut visitar fa pocs mesos, només guarden algunes bacines i altres dinanderies el Museu Arqueològic de Namur, el de la Vida Valona, de Lieja, i el Museu Arqueològic d'Audenarde.

En tots els museus grans i petits hi ha seccions d'objectes d'estany. El *pewter* anglès ha donat peu a una nombrosa biblioteca

Bacina renaixentista. Obra probable de Nuremberg

d'obres. Fins els americans en tenen i no cal dir els museus alemanys i francesos. A Catalunya, a més de l'escollit recull del Museu de Pedralbes, només hi ha dignes de menció les colleccions del Museu de Vic, que en posseeix quaranta un, i la col·lecció Puget, de Collsacabra, que en posseeix seixanta set. Les de les esglésies han anat desapareixent, i els antiquaris, després d'haver-ne acaparat mantes sèries, han abandonat la partida. Hi ha també les poques que servint de decoració es troben en alguns estudis de pintor ja vells i en els rebedors de cases amb certes pretensions artístiques.

Els quadres flamencs, holandesos, alemanys i francesos, entre els quals hi ha molts interiors amb mobles i decoracions característiques, no ofereixen ni un sol cas en què hi figuri un plat de llautó. Entre les obres espanyoles similars, tampoc no se'n troba cap, així com en les catalanes. Llanternes, llumeneres, aranyes i calderes, són els únics utensilis de llautó.

Les marques encara són de més migrada ajuda. De les tres centes bacines estudiades, dues només tenen una marca. La primera, trobada a la col·lecció Puget, representa una gal·leria de tres pals, aparellada com ho eren les del segle XV. La segona, descoberta pel senyor Bofill dels Museus de Barcelona, representa una creu patriarcal, o de doble braç. La del navili, suposant que sigui flamenca, pot ésser

Els raïms de la terra promesa (Antic Testament):
Obra alemanya

l'escut del gremi de *maronniers* o mariners de Gant; i la de la creu, el de la vila de Roulers.

Esbrinant les llistes dels gremis de la ciutat de Barcelona, només es parla de l'*Obra d'aram*, poals, olles, cànsters, escalfadors, tasses, perols, alambins, calderes, cassoles i copes de foc. De llautó, ni una paraula.

Les inscripcions que abundosament decoren les bacines, ajuden a aclarir alguns punts i a enfosquir-ne d'altres. És freqüent la que diu en flamenc: *Wart der in frid geh* (Espera o creu en el que va en pau) així com: *Wart geluk alzeieh* (alzie o alzeh) que es pot traduir per: *Espera felicitat sempre*. N'hi ha que poden ésser flamenques o alemanyes, que diuen: *Got sei met uns*. La lletra és gòtica o francament lapidària del segle XV, i els motius ornamentals són senzillament geomètrics, repujats o estampats i d'altres marcats amb punxons, per la cara. El fons de la bacina està ocupat per una composició representant temes repetits amb eina especial, o amb punxons, per la cara visible. Sol haver-hi un medalló amb l'Anunciació, Adam i Eva, sant Jordi, els raïms de Canaan, l'infant Jesús, sant Cristòfol, sant Jaume, la Puríssima, l'anyell místic, un cervol, el sacrifici d'Isaac, i escuts amb un blasó conegut. El Museu posseeix una bacina amb les armes d'Orleans i una corona característica de França. Els decorats sense figures no són pas els menys artístics, i em

Bacina amb Adam i Eva. Atribuïble als obradors
alemanys

sembla que els que no tenen orles de punxó a la cara bona, poden ésser alemanys, així com els de figures i cervols. D'aquests, n'hi ha que poden ésser flamencs i valons, i també francesos. Si n'hi han de catalans, és possible que ho siguin per reproducció molt posterior a l'arribada dels exemplars legítims, perquè jo encara n'havia vist estampar al carrer de *Calderers* de Barcelona.

Sense fabricació catalana, no és estrany que abundessin tant les bacines de llautó a la nostra terra. Els marxants flamencs, holande-

car els lladres, bandolers i soldats de les guerres estrangeres i civils, les peces d'or i menysprear el llautó. No era així en els altres països, on per fer coses noves al gust passatger *del dia*, es destruïen tots els objectes coneguts d'aquest aliatge. En temps de Lluís XIV de França, el llautó antic desaparegué per a servir de primera matèria als forrellats, frontisses, panys i aplicacions de mobles, cisellats i decorats pels artesans i artistes que reflectien el gust llampant dels cortesans del rei Sol.

A més de les bacines de dinanderia, hi ha altres objectes exòtics més abundosos a Catalunya i a tot Espanya, que fora de la península, com per exemple els flascons amb flors i figures esmaltades, que no són pas tots de La Granja, com es diu massa sobtadament.

El nucli de bacines de llautó admirablement exposat a la rotonda del Museu de Pedralbes, a més de servir d'estudi per a aclarir els punts obscurs de la fabricació o procedència, enaltiran els objectes allí reunits i d'altres semblants que no tenint valor intrínsec, han donat renom i vida a l'obra anònima dels artesans mosanesos, i una glòria gens guerrera a la ciutat màrtir de Dinant.

M. UTRILLO

Bacina francesa, atribuïble als tallers d'Arras. Blasó de la casa d'Orleans

sos i alemanys enviaven naus a la Mediterrània, a buscar vi, figues i panses, segons es veu en els anals de la duana de Damme, que era la de Bruges quan aquesta ciutat era un riquíssim dipòsit de la poderosa lliga hansàtica. Que les relacions eren freqüents i de durada, ho demostra el record de les cases de marxants catalans i espanyols establerts allí i en altres ciutats dels Països-Baixos. És possible que les bacines fossin un objecte d'exportació d'excel·lent venda a la Mediterrània, i es convertissin en un accessori quasi litúrgic, fent-les servir de *safates de captiri* i de copes de sota les llànties, per a rebre les gotes d'oli i els cerots de les candeles, com demostren en molts exemplars els tres forats de suspensió. Explica la major abundància de bacines de llautó a la nostra terra, el fet constant de bus-

BIBLIOGRAFIA

- A. Pinchart: *Histoire de la Dinanderie*. Brussel·les, 1860.
- J. Gudiol: *Catálogo del Museo Arqueológico-Artístico episcopal de Vich*. Vic, 1893.
- Thurston: *Treatise on brasses, bronzes and their alloys*. Nova York, 1893.
- Charpy: *Contribution à l'étude des alliages métalliques*. París, 1901.
- Hermann Lüer: *Geschichte der Metallkunst*. Stuttgart, 1904.
- J. Destrée: *Les Dinanderies aux expositions de Dinant et de Middelbourg*. Brussel·les, 1905.
- M. Utrillo: «Forma». Edició Catalana, pàgs. 274-277. Edició francesa, pàg. 46. Barcelona, 1907.
- Jules Helbig i J. Brassinne: *L'Art Mosan*. Brussel·les. (Sens data)
- J. Tavenor-Perry: *Dinanderie*. Londres, 1910.
- J. Gudiol: *Nocions d'Arqueologia Sagrada Catalana*. Vic, 1911.
- *Arte y decoración en España*. Volum V, pàg. 12 i làmines 69 a 71. Barcelona, 1920.

RESUM D'ADQUISICIONS DONATIUS I DIPÒSITS PER ALS NOSTRES MUSEUS DURANT ELS ANYS 1931 - 1932

1931

ADQUISICIONS

MUSEUS

Retaule policromat i daurat de Castellfollit de Riubregós, del segle XV.

Un lot de capitells i columnes romàniques del segle XIII, procedents de l'església de Camarassa.

Retaule de pedra policromada de Gerp, obra del segle XIV.

Una fruitera de vidre esmaltat, obra catalana del segle XVI.

Una carretella d'infant, obra probablement catalana de fi del segle XVIII.

«Paralel», quadre de Bosch Roger (del concurs «Barcelona vista pels seus artistes»).

«La Rambla», quadre de Rafael Llimona (del concurs «Barcelona vista pels seus artistes»).

Retrat d'una dama del segle XVIII, quadre del pintor Pere Crusells.

Verge de pedra policromada, obra del segle XIV, procedent d'Areny (Osca).

Rajola amb un cap de guerrer, manufactura catalana del segle XVII.

BIBLIOTECA

4 Volums de gravats.

1 Volum de marques de joiers d'últims del segle XVIII i començos del XIX.

46 Relligadures antigues.

1 Missal del segle XVIII.

DONATIUS

MUSEUS

Del senyor Agustí Aymà:

Un pany amb forrellat i un ferro encreuat per a porticó, pertanyents a la torre de l'antiga Ciutadella.

D'un grup d'admiradors del pintor Josep de Togores:

«Nu», quadre de l'esmentat pintor Togores.

Del senyor baró de Cruïlles:

Fragments d'un enteixinat del castell de Peratallada, del segle XIV.

De la senyora Josepa Rossell, vídua de Mandri:

Uns impertinents amb muntura de metall daurat i mànec de carei, del segle XIX.

Un mànec de marcador de lacre en vori esculturat.

Una cotilla de setí del segle XIX.

Una sorrera de banya del segle XIX.

Del senyor Roc Vergez i Zuiazu:

Un anell d'or amb una gemma. Època romana.

Dels professor i alumnes de la classe d'Arquitectura de l'Ateneu Obrer de Barcelona:

Maqueta del claustre del monestir de Poblet.

Del senyor J. Miró:

«Retrat d'una nena», quadre a l'oli de Joan Brull.

De l'Ajuntament de la Ciutat:

«Tapineria i Corríbia», quadre d'Oleguer Junyent (del concurs «Barcelona vista pels seus artistes»).

De la Comissió Municipal Especial de Parcs i Palaus de Montjuïc:

Peces per al muntatge d'una farga catalana antiga al Poble Espanyol.

Procedent de l'Exposició Internacional de 1929:

81 Quadres entre pintures a l'oli, aquarelles, dibuixos i gravats de l'Exposició d'Art Modern.

27 Escultures de l'Exposició d'Art Modern.

Repertori Iconogràfic d'Espanya.

BIBLIOTECA

Del senyor Gustau Gili i Roig:

Obres de Schitz, Koster, Hobson, Venturi,

Migeon, Khon-Wiener, Domínguez Bordon i altres.

Del senyor Marc-Jesús Bertran:

«El Gran Teatre del Liceu», obra del donant.

Procedent de l'Exposició Internacional de 1929:

1.255 Volums que formaven la Biblioteca d'Art.

GABINET NUMISMÀTIC DE CATALUNYA

Del senyor Josep Claveria:

90 Monedes del segle XIX.

Del senyor Ramon Mani Estivill:

7 Monedes del segle XVIII.

1 Franc de Napoleó III trobat en l'incendi de l'Opera de París.

1 Moneda romana.

De l'Associació de Pessebristes de Barcelona:

Col·lecció de quatre medalles honorífiques.

DIPÒSITS

MUSEUS

De l'Ajuntament de Granollers:

«Paisatge», quadre de Vicens Albarranch.

Del Govern Civil de la Província:

4 Retrats a l'oli de personatges reials i 4 fotografies.

De la Capitania General de la 4.ª Regió:

4 Retrats a l'oli de personatges reials i 9 fotografies.

De l'Ajuntament de la Ciutat:

2 Bustos de personatges de l'antic règim.

8 Retrats a l'oli de persones reials.

De l'Arxiu Històric de la Ciutat:

7 Retrats a l'oli de personatges reials i 1 litografia.

Dels hereus del senyor Joan Puig d'Abària:

«Retrat de la senyora Clotilde d'Abària» pintat per Francesc Masriera.

Del Col·legi de Farmacèutics de la Província de Barcelona:

Objectes de ceràmica, de vidre i de metall, del segle XVIII, per a instal·lació d'una farmàcia al «Poble Espanyol».

De la Companyia Transatlàntica:

2 Quadres a l'oli representant personatges reials.

De l'Escola d'Arts i Oficis artístics i Belles Arts:

186 Emmotllats en guix d'obres diverses.

De l'Audiència Territorial de Barcelona:

7 Retrats a l'oli de personatges reials i 2 fotografies il·luminades.

1932

ADQUISICIONS

MUSEUS

«Retrat de Romà Jori», dibuix al carbó per Ramon Casas.

Un socarrat del segle XV, procedent de la Torre de Serranos, de València.

Col·lecció d'objectes d'art antic i modern del senyor Lluís Plandiura.

Un cadiratge Lluís XVI, sense decorar.

Un cadiratge isabelí.

Un bressol i tres aranyes segle XVIII.

«Jove mora», quadre de Manuel Humbert (de l'Exposició de Primavera).

«Retrat», quadre de Joaquim Sunyer (de l'Exposició de Primavera).

«Bust de dona», escultura de Joan Rebull (de l'Exposició de Primavera).

«Grup de foques», escultura de Florenci Cuairan (de l'Exposició de Primavera).

«Jardí», quadre de Feliu Mestres (de l'Exposició de Primavera).

«Fruites», quadre de Domènec Carles (de l'Exposició de Primavera).

«Dansarina», escultura de Pau Gargallo (de l'Exposició de Primavera).

«Clar de Lluna», gres de J. Llorens i Artigas (de l'Exposició de Primavera).

«Torero», escultura de Josep Granyer (de l'Exposició de Primavera).

«Manola», escultura de Manolo Hugué (de l'Exposició de Primavera).

Tires de talla per a decoració.

GABINET NUMISMÀTIC

Una col·lecció de monedes italianes de diverses èpoques.

Una col·lecció de monedes antigues diverses.

DONATIUS

MUSEUS

Del senyor Magí Calafell:

Maqueta en ciment del portal de l'església d'Agramunt.

Del senyor Josep Sestieri:

Un fragment de catifa espanyola de fi del segle XV, estil mudèixar.

Del senyor Apollinari Sánchez:

Un fragment de catifa espanyola del segle XVI, estil mudèixar.

Del senyor Eduard Toda:

2 Tasses de cafè amb plat, de porcellana, manufactura de Viena de la primera meitat del segle XIX.

Del senyor Josep Maria Torras Talarn:

Un baix relleu i 22 dibuixos de l'escultor Talarn.

Del senyor Marià Pidelaserra:

«Jove», quadre, obra del donant.

D'un grup d'admiradors del pintor Marià Pidelaserra:

«Paisatge», quadre de l'esmentat pintor Pidelaserra.

Del senyor Domènec Carles:

«Retrat del general Sugranyes», quadre de Marià Fortuny.

De la senyora Adelaida Ferrer de Ruiz-Narváez:

Un coixí de fer puntes.

Dels senyors Joan i Antoni Guardiola:

Una pedra que senyalava la partió dels termes municipals de Sans i Barcelona.

Del senyor A. Vidal:

Una àguila de fusta que serví de distintiu a un matalasser del segle XIX.

Del senyor Pau Cirera:

Un motllo i un contramotllo de marxamo tèxtil amb quatre proves de plom.

Un segell de boix per a estampar peces.

Un soldat de plom.

Una polvorera de caçador.

Una etiqueta de fàbrica tèxtil.

Del senyor Salvador Dalí:

Tenora que pertanyé al compositor de sardanes Pep Ventura.

De la senyora Vídua de Josep Duran:

Diversos objectes artístics, armes i curiositats.

Del senyor Martí Pujol:

Un llit amb incrustacions de carei i llautó, obra barcelonina de 1870-75.

Dels senyors familiars del senyor Martí Matons:

3 Ventalls del segle XIX.

Del senyor Joan Cuyàs:

2 rosanes de pedra calissa del segle XV.

De la senyora Josepa Rosell, vídua Mandri:

Un rellotge de sobretaula del segle XIX.

De la senyora Manuela Rivadeneyra:

Una arqueta espanyola del segle XVII.

Del senyor Lluís Plandiura:

2 Antependis romànics.

2 Creus de fusta del segle XIII.

2 Poltrones dels segles XV i XVI.

3 Cadires dels segles XVI i XVII.

1 Socarrat valencià del segle XV.

3 Plafons i diversos fragments de pintura mural de Sant Pere del Burgal.

Una casulla de seda del segle XVI.

Un cobricel gòtic.

Diversos fragments del cimbori de Tosses.
Una pintura mural procedent de Sant Romà dels Bous, d'Encamp.

4 Pintures romàniques falsificades.

Un cofre de cuir del segle XVI.

Un cofre de la segona meitat del segle XIX.

Diverses vitrines i quantitat de suports de metall per a exhibició.

Del senyor Joan Pausas i Alegret:

Diverses figures de pessebre i cases de suro.

Del senyor Vicens Deu i Mata:

«Ball flamenc», quadre de Llovera.

Del senyor Joaquim Borralleras:

3 Mocadors de seda negra del segle XIX.

1 Armilla del segle XIX.

1 Cadena de seda del segle XIX.

1 Bossa de pell del segle XIX.

1 Gandalla d'home del segle XIX.

De l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre:

2 Baguls, 6 llits, 1 gibrell, 1 pedra de fer xocolata i diversos estris antics.

Procedent de l'Exposició Internacional de 1929:

Diversos dibuixos del Poble Espanyol, fets per Alexandre Cardunets.

Clixés fotogràfics de la secció d'art del Palau Nacional.

BIBLIOTECA

Del senyor Marià Fortuny:

Un exemplar mecanografiat de «Fortuny, sa vie, son œuvre, sa correspondance», obra exaurida del baró Davillier.

De la senyora Adelaida Ferrer de Ruiz-Narváez:

Un gravat de guardes de llibre.

4 Llibres de dibuixos per a brodar i diversos materials pertanyents a la indústria puntaire a Catalunya.

Del senyor Joan Terrades:

Un lot de llibres.

Del senyor Màrius Gifreda:

Diverses colleccions de «La Gasetta de les Arts».

Del senyor Lluís Masriera:

Un lot de llibres d'art.

Del senyor Pere Ynglada:

4 Albums d'estampes japoneses.

Del senyor Nils-Gustav Hahl:

Un llibre sobre el moviment artístic finlandès.

De mossèn Francesc Baldelló:

Un lot de gravats populars catalans antics.

Del senyor Lluís Mercader:

«La Technique de la peinture à l'huile», per L. Richmond.

Del senyor August Matons:

Un llibre sobre l'art del tapís.

De la Cambra Oficial del Llibre:

33 Llibres sobre matèries artístiques.

Del senyor marquès de Cerralbo:

«El arzobispo don Rodrigo Giménez de Rada y el Monasterio de Santa María de Huerta», pel marquès de Cerralbo.

De la senyora Manuela Rivadeneyra:

«Viaje al interior de Persia» (obra en 3 volums) d'Adolf Rivadeneyra.

GABINET NUMISMÀTIC DE CATALUNYA

De la senyora Vidua de Josep Duran:

255 Monedes de diverses èpoques.

Del senyor Alfred Dorca:

1 Moneda d'argent espanyola.

Dels Rds. Pares Salesians de Mataró:

8 Monedes antigues.

4 Pesals antics.

Del senyor Antoni Oriol:

160 Monedes antigues i 2 medalles.

Del senyor Joaquim Borralleras:

11 Monedes antigues diverses.

Del senyor Ramon Mani:

4 Monedes espanyoles antigues.

Del senyor Marià Gil Bergasse:

11 Monedes antigues diverses.

Del Germà Cicilià de la Doctrina Cristiana:

74 Monedes antigues diverses.

Del senyor Màrius Miquel Nadal:

Una medalla commemorativa del centenari de Goya.

Dels senyors familiars del senyor Martí Matons:

Diverses monedes antigues.

DIPÒSITS

MUSEUS

Del senyor duc d'Almenara Alta:

2 Carrosses estil imperi.

De la senyora Orsina Baget de Folch:

Col·lecció d'instruments de música de corda dels segles XVII a XIX.

Del Govern de la Generalitat de Catalunya:

Peces desmuntades d'una xemeneia, obra d'Arnau.

Una pintura de Montgrell.

Un tríptic d'estil gòtic, obra del escultor Enric Clarassó.

2 Fanals de metall.

Del senyor Lluís Masriera:

Col·lecció d'art japonès.

De la Universitat de Barcelona:

4 Retrats de personatges reials.

De l'Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi:

Un retrat de la reina Maria Cristina, pintat per Caba.

Del senyor Damià Mateu:

Col·lecció d'objectes d'art oriental.

Del Museo Nacional de Arte Moderno, de Madrid:

13 Quadres d'autors diversos.

GABINET NUMISMÀTIC DE CATALUNYA

Del Centre Excursionista de Catalunya:

1119 Monedes antigues.

EL PINTOR MARTÍ GARCÉS

El divuit de novembre de l'any passat, moria a Barcelona el pintor Josep de Martí i Garcés de Marcilla, nat a Lleida l'any 1880. Els cinquanta dos anys d'edat que acusen aquestes dues dates, situen la formació artística d'aquest excel·lent pintor en el remolí estètic que agitava l'art barceloní a l'entrada de segle.

Martí Garcés fou un autodidàctic, com la majoria dels nostres pintors formats en aquell període. El descrèdit de les ensenyances oficials tarades d'un academisme incompatible amb els corrents revolucionaris vinguts de França, més ben dit de París, allunyava el jovent d'aquells centres, on segons la dita del temps, els millors temperaments s'hi esmerçaven.

És per això que totes les vocacions d'aleshores s'orientaven cap a París; els que es veien amb cor o amb recursos per a emprendre l'aventura, se n'hi anaven; els que per les raons que fossin no podien transplantar-s'hi, treballaven aquí, com a exploradors intuitius del nostre paisatge, i es feien una tècnica personal ajudats del que podien copsar a través de les obres que arribaven a Barcelona, de les narracions dels crítics i comentaristes i de les reproduccions publicades en les revistes estrangeres que es veien als centres artístics ciutadans.

Martí Garcés era d'aquesta generació. Fill d'una família aristocràtica de Barcelona, el propòsit dels seus pares era dedicar-lo a la

carrera de lleis. Acabat el batxillerat, em-
prengué els estudis a la Facultat de Dret. El
desig de satisfer la voluntat paterna era im-
potent per a superar la indiferència que li in-
spiraven els llibres de text. Aprovades gairebé
totes les assignatures de la Facultat, començà
a adonar-se que l'atracció que sentia per la
pintura era una veritable vocació. Aleshores
començà a freqüentar el món artístic, intro-

ral. Amb la capsa dels colors i el dinar em-
bolicat en un paquet, a quarts de set del matí
empeníem el camí de Sant Medí a peu.
Acampats per allà, ens hi passàvem el dia:
pintàvem, jèiem al sol, enraonàvem, dinàvem
i a mitja tarda empeníem el viatge de torna-
da per a arribar a casa al vespre. En altres
ocasions, els horts dels voltants de la Sagrada
Família eren el nostre camp d'operacions.

Martí Garcés. -- Interior
(Museu d'Art Contemporani, Barcelona)

duït pel seu gran amic Josep M. Xiró, que el
presentà al Círcol Artístic on en aquell temps
cada vespre es reunien al volt del model una
cinquantena d'estudiosos, entre els quals es
veia afanyar-se amb el carbó damunt de l'in-
gres a Picasso, Gimeno, Nogués i molts
d'altres que han conquistat llocs eminents en
la pintura.

Allà el vaig conèixer. Era a últims de l'any
1899. Encara no havia declarat la seva re-
núncia formal a la carrera, però ja havia ob-
tingut una mena de pacte que li permetia em-
prendre amb llibertat les seves primeres expe-
riències de pintor. I amb aquest fi, tots dos
organitzàrem unes excursions quotidianes als
afores de Barcelona, a la conquesta del natu-

Una temporada ens instal·làrem en un d'aquells
horts, on ens guardaven les teles i la capsa;
férem gran amistat amb l'hortolà, home d'uns
quaranta anys llargs, desdentegat prematura-
ment, amb uns cabells grisos rinxolats que li
donaven l'aire d'un cap de retaule. Com que
era a l'hivern i hi anàvem de matí, les mans
i els peus se'ns enrampaven; aleshores, per a
revenir-nos, fèiem unes sessions de boxa ins-
tintiva, de floret i de grecorromana, exercici
en el qual l'hortolà molt sovint intervenia per
acabar rodolant per terra amb el contrincant,
peripècia que feia morir de riure a una mosseta
filla de l'hortolà que apareixia a la porta de
la masia així que sentia els esbufecs i les rialles
dels combatents.

He de confessar que els profits artístics d'aquelles excursions no foren gaire considerables. No sé si ell va conservar-ne res; jo en guardo dues o tres coses, que quan les miro m'avergonyeixen com a pintura, però que les perdono per les hores felices que m'evoquen, hores de fraternal compenetració amb un amic el record del qual per a mi serà inesborrable.

Passada aquesta època d'innocència i de desordre artístic, Martí Garcés pogué solucionar finalment el problema de la seva vocació. La casa pairal dels Martí, situada al carrer de Basea, era una estada senyorial del més típic vuitcentisme barceloní. L'avi del pintor, el distingit col·leccionista Martí Cardenyes, hi havia reunit una copiosa col·lecció d'objectes d'art, vidres, teixits, edicions rares, mobles i pintures importants entre les quals hi havia algun Goya i una magnífica col·lecció de miniatures que en aquell temps era de les millors de Barcelona. El contacte amb aquell ambient d'art devia influir considerablement en la vocació de Martí Garcés. El cas és que un dia se li acudí pintar una d'aquelles sales, i la tela que en sortí fou la seva primera obra realment espontània, directa, ungida amb l'accent de la veritable emoció.

La sort estava decidida. Després d'això començà de fet la seva carrera de pintor. Durant un any pintà al taller del professor Borràs Abella, i en poc temps s'elaborà la fórmula pictòrica que no havia d'abandonar mai més. Les sales de la casa del carrer de Basea, restaurades amb un gust molt afinat, li proporcionaren els temes de les teles més afortunades de la seva primera època, durant la qual aprofitant els delicats objectes del parament pintà una sèrie de natures mortes d'una qualitat finíssima.

Gràcies a tals circumstàncies, Martí Garcés es trobà pintor d'interiors. Pintor per instint, per vocació autèntica, familiaritzat amb aquelles intimitats poblades d'ecos romàntics, sense adonar-se'n, el que havia començat lluitant a pit descobert amb el paisatge a ple aire, es trobà convertit en un pintor de caient literari, evocador d'anècdotes romàntiques, de soliloquis discretament sentimentals, de soledats resonants de reflexos i de penombres suaus en les quals espurnegen tímidament els ors apagats de la decoració i les lluïssors somortes dels objectes i dels mobles.

No obstant, les seves obres no seria just de catalogar-les com a pintura de gènere, perquè en aquelles composicions les figures no són pas les protagonistes. El veritable protagonista és la llum, l'atmosfera, la qualitat dels elements; és a dir, tot allò que és essencialment pintura en el sentit holandès de la paraula. La figura en els seus interiors, hi és un objecte més; de vegades sembla l'excusa pròpiament, i per això l'interès no ve de l'expressió humana del model, sinó del paper purament plàstic i colorístic que l'autor li atribueix dintre l'harmonia del conjunt. Aquesta condició, però, és la que li dóna categoria de pintor autèntic, format entre els impressionistes i els pintors d'interiors anglesos i alemanys de finals del segle passat.

Els impressionistes els havia vist des de la vora a París, on residí tres anys poc temps després de sortir del taller de Borràs Abella. Un cop a París, al principi freqüentà una acadèmia on corregia el pintor René Prinnet; després pintà amb independència, ajudat del que recollia en els seus viatges per Bèlgica i Itàlia, especialment a Roma on passà algun estiu.

De tornada a Barcelona, s'installà en un taller construït a la part alta de la casa del fons del pati de Llimona, al carrer del Regomir, propietat dels seus pares, i allí treballà assíduament uns quants anys. D'aquella època són les natures mortes que esmentem més amunt. Després, seduït per l'atmosfera dels interiors, dedicà les seves aptituds a comentar aquests temes, que són els que l'han classificat amb títols més sòlids entre els pintors catalans moderns.

Martí Garcés havia concorregut a moltes exposicions espanyoles i estrangeres i figurà en totes les que es celebraren a Barcelona durant els últims vint anys. En l'exposició barcelonina de 1911 obtingué un premi; en la de Madrid de 1920, li fou designada una tercera medalla i una segona en la de 1922 de Barcelona. L'Estat li adquirí tres obres i el Museu Municipal de Barcelona dues, una de les quals és la que acompanya aquestes línies. La majoria de la seva producció està escampada per col·leccions particulars. Per al Saló de Sant Jordi del Palau de la Generalitat, pintà el plafó dedicat al monestir de Poblet.

CARLES CAPDEVILA

El Palau de la Ciutadella on fins ara ha estat instal·lat el Museu d'Art i d'Arqueologia

EL DESALLOTJAMENT DEL PALAU DE LA CIUTADELLA

Aprovat l'Estatut pel qual ha de regir-se Catalunya autònomament, es va procedir a l'elecció i formació del Parlament català previst per aquella llei i es va haver de pensar en l'edifici a on aquest nou organisme es podia instal·lar.

Després d'haver-se fet els corresponents estudis, i tenint en compte que la Junta de Museus ja havia decidit d'abandonar el Palau del Parc de la Ciutadella, a on hi tenia instal·lat el Museu d'Art català antic i modern, es va creure que aquest era el més indicat per aquesta utilització.

I en conseqüència l'Ajuntament en sessió del dia 14 d'octubre va acordar cedir-lo a la Generalitat per a seu del nou Parlament de Catalunya.

El senyor Tarradellas, conseller de Governació de la Generalitat, va convidar el dia 22 següent als periodistes a fer una visita al dit edifici.

Acompanyaren al senyor Tarradellas en aquesta visita el senyor Joaquim Folch i Torres, director general dels Museus i d'altres alts funcionaris de la Junta.

La premsa va publicar les següents manifestacions fetes pel senyor Folch i Torres durant aquesta visita:

«Aprofitant l'avinentesa de trobar-se reunits els periodistes al Palau de la Ciutadella, i després de conèixer els detalls d'instal·lació del Parlament de Catalunya, el senyor Folch i Torres, director dels Museus d'Art, en nom del senyor president de la Junta de Museus, senyor Josep Llimona, els ha informat de la forma en què es realitzaria el trasllat dels objectes al Palau de Montjuïc. Parlant de la nova instal·lació del Museu, ha manifestat que en alguns periòdics es comentava el trasllat com si aquest fos succitat per haver estat adoptat aquell edifici com a lloc on instal·lar el Parlament, quan, en realitat, d'ençà de l'any 1929, en què fou desallotjat el Palau de Montjuïc, la Junta ve ocupant-se del trasllat del Museu a aquell lloc i és justament perquè el Museu deixava l'edifici, que la Generalitat va pensar en instal·lar-hi el Parlament.

La Junta de Museus agraeix l'interès que aquests periòdics demostren en defensar el patrimoni artístic de Catalunya, que el Museu guarda contra l'atropell que significaria el desallotjament forçat de les nostres col·leccions d'art, però cal advertir que hi ha en aquests periòdics una manca d'informació que fa que aparegui com un atropell el que és simplement la intensificació de la tasca de desenrotllament del pla que la Junta de Museus ha proposat a la Generalitat i a l'Ajuntament de Barcelona. En efecte, l'acord en ferm del trasllat

Un aspecte de les instal·lacions del Museu, avui desmuntades, del Palau de la Ciutadella

queologia tot allò que correspon a l'Edat antiga i a pre-història).

Constituit aquest Patronat, i donades les condicions de l'edifici de la Ciutadella, s'havia oficiosament convingut entre la Junta i el Patronat, que dit Museu d'arqueologia podria romandre instal·lat a l'edifici de la Ciutadella, majorment ingressant-hi tots els objectes arqueològics del Museu de Santa Àgata, que era de l'Estat, els quals demanaven major espai per tal d'ésser dignament col·locats. Aquesta resolució estava pendent d'aprovació oficial, i és possible que les autoritats la desconeguessin, de manera que en produir-se l'acord d'instal·lar el Parlament al Palau de la Ciutadella, podria semblar que es desallotjava el Museu arqueològic sense concedir-li un nou lloc.

La Junta de Museus havia obtingut de la Comissió de Parcs i Palaus de Montjuïc la concessió del Palau d'Arts Gràfiques per a destinar-lo a exposicions temporals, i, fent ús d'aquesta concessió, indicà als dirigents del Museu arqueològic que podria instal·lar allí l'esmentat Museu.

Als pocs dies de començat el trasllat, la

del Museu a Montjuïc, data del mes d'agost de 1931. En el número 27 d'octubre de dit any, del BUTLLETÍ DELS MUSEUS D'ART DE BARCELONA, es publiquen les fotografies dels primers camions traslladant objectes del Museu. En el pressupost de l'any 1931, la Generalitat i l'Ajuntament votaren consignacions per a aquest trasllat i les han prorrogades al llarg de l'any actual.

El 7 de novembre de l'any 1931, el senyor alcalde de Barcelona visità tots els nous locals destinats a Museu. No és causa del trasllat del Museu, doncs, la instal·lació del Parlament al Museu de la Ciutadella, sinó que de la manera com s'han produït els fets, podem dir que s'hi installa el Parlament perquè el Museu desallotja aquell Palau.

Un aspecte hi ha, però, que pot haver donat lloc a confusió, i és el què, en procedir-se a la reorganització de tots els Museus paral·lels a la reinstal·lació explicada, la Junta de Museus acordà aconsellar a l'Ajuntament i a la Generalitat la constitució d'un Patronat especial que s'encarregués del Museu d'Arqueologia (en terminologia científica actual, s'entén com ar-

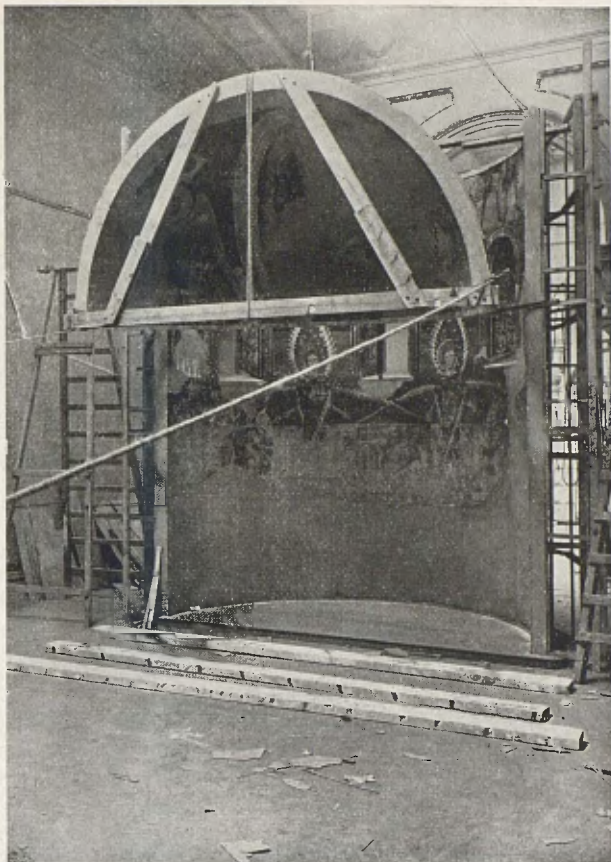
La sala d'honor del Palau de la Ciutadella, que ha estat transformada en saló de sessions del Parlament de Catalunya

Desmuntatge de les instal·lacions de pintura romànica

Desmuntatge de les instal·lacions de pintura i escultura gòtiques

Desmuntatge de un dels absis de les pintures murals romàniques

Comissió de Parcs i Palaus de Montjuïc acordà revocar l'acord cedint a la Junta de Museus dit edifici, fent ús d'un extrem consignat en el document de concessió, segons el qual la dita Comissió es reservava la facultat de poder-lo utilitzar en el moment que l'Ajuntament ho cregués oportú. Això implicava, naturalment, la interrupció dels treballs de trasllat que ja s'estaven efectuant. Estem segurs, però, que podrà resoldre's la dificultat que aquest nou acord de la Comissió de Parcs de Montjuïc ha plantejat, però tot i esperant-ho així, la Junta de Museus es creu en el cas de fer constar que, per al que a ella respecta, no ha trobat més que facilitats amb les autoritats i amb l'esmentada Comissió de Parcs i Palaus, per tal de poder portar a terme tots els seus plans.

En efecte, a part de les consignacions que ja hem indicat, la precipitació amb què calia tras-

lladar la resta de la col·lecció d'art que encara hi ha al Museu de la Ciutadella, exigia despeses no previstes que haurien produït un dèficit que la Junta no podia contreure sota la seva responsabilitat. Així, en la seva darrera sessió acordà fer present aquest aspecte al senyor president de la Generalitat de Catalunya, el qual oferí a la Junta consignar la quantitat suficient per a les despeses que la precipitació inesperada venia a produir. En aquest aspecte, doncs, no han estat a càrrec de la Junta de Museus les despeses econòmiques que el trasllat representa.

Un altre dels aspectes comentats per la premsa, ha estat el que l'edifici del Palau Nacional de Montjuïc no està en condicions per a rebre el Museu. Manca també aquí informació per part dels comentaristes. El Palau Nacional de Montjuïc fou construït per exposar objectes d'art, i un Museu és una expo-

Una de les pintures murals en sortir del vell edifici del Museu

sició d'objectes d'art. En conseqüència, el Palau Nacional és un edifici de Museus.

Es per això que la Junta ho acordà així, ja que actualment els Museus eren instal·lats en un edifici construït per a caserna.

Es parla, també, de la poca solidesa de l'edifici. La Junta, abans de portar els primers objectes al Palau Nacional, això és, abans d'octubre de 1931, féu examinar l'edifici precisant les causes que havien determinat unes esquerdes, les quals causes han estat reduïdes gairebé totalment i ho seran del tot quan els treballs siguin acabats.

Durant l'any de 1931, i el que va de 1932, s'ha treballat constantment per tal de posar-lo en condicions de rebre les nostres col·leccions artístiques, construint de bell nou unes clau- boies interiors a totes les sales de les plantes altes que ja estan a punt de rebre el Museu.

Fou en aquestes sales ja enllestides, on tingué lloc la passada Exposició de Primavera. No pot dir-se, doncs, que les obres del nostre Museu es portin a un edifici que no tingui les degudes condicions.

Quant a la seguretat de conservació del patrimoni artístic que va a Montjuïc, cal posar de manifest que al Palau Nacional hi ha instal·lat un immillorable servei d'extinció d'in- cendis i que té, d'ençà de l'entrada dels pri-

mers objectes, el personal necessari per a uti- litzar-lo si fos convenient.

Quant a vigilància, actualment hi ha al Palau Nacional un servei permanent de Mossos d'Esquadra amb el seu corresponent cap. No pot dir-se, doncs, que l'ingrés al Museu de la col·lecció Plandiura signifiqui que aquesta sigui abandonada, sinó guardada com cal i amb totes les garanties de la seva integritat, fins esperar que sigui col·locada amb les altres col·leccions del Museu.

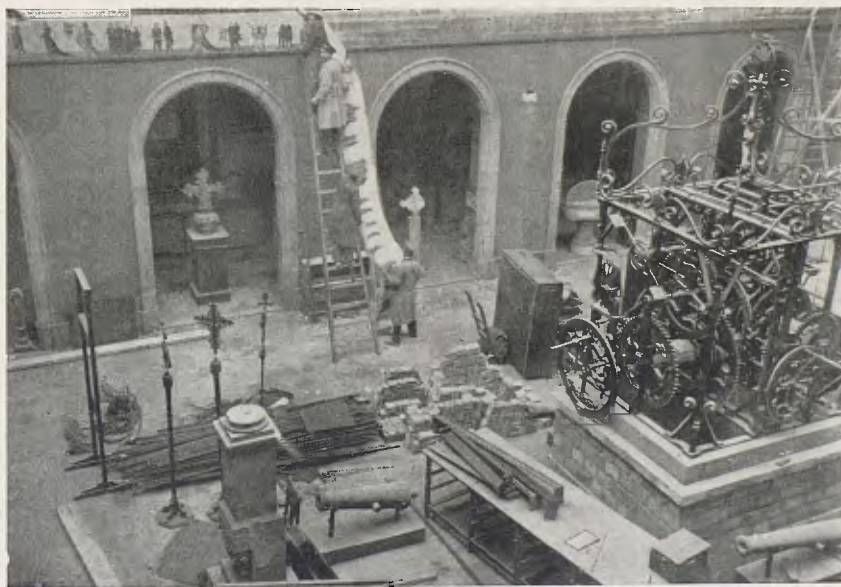
El senyor president de la Junta de Museus m'ha pregat de fer constar davant vostre que la nostra Institució sempre, i ara majorment, ha rebut les màximes atencions de part de les autoritats en la tasca que elles li tenen enco- manada, i que en aquesta ocasió li han estat oferts els mitjans necessaris per a procedir, no ja al trasllat de les col·leccions, sinó també a la instal·lació, fins obrir-se el Museu en els nous locals, i que, en conseqüència, en nom dels elements artístics que representa, no pot fer menys que donar una pública declaració de gratitud al Govern de la Generalitat i a l'Ajuntament de Barcelona.»

* * *

A l'hora actual ens plau de fer constar, per una banda, que el Palau del Parc de

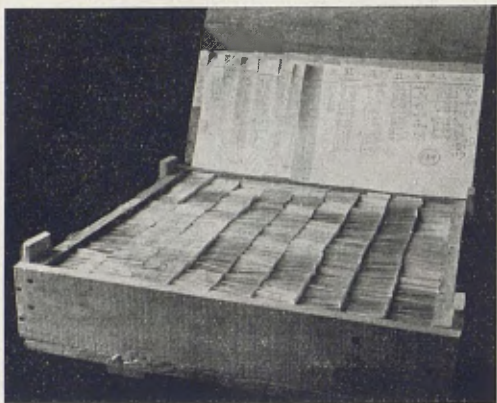
Una de les pintures murals arribant al Palau Nacional

Desmuntatge de la secció de curiositats i records barcelonins

Montjuïc anomenat de les Arts Gràfiques, ha estat ja cedit al Patronat del Museu d'Arqueologia, i que a aqueix local s'hi han traslladat ja els exemplars que hi havia a l'edifici de la Ciutadella i han de formar aquest museu especial, realitzant-se així els desitjos manifestats en aquelles declaracions pel senyor director general dels Museus.

Per altra banda, hem de remarcar que als primers dies del darrer mes de desembre va quedar completament acabat el desallotjament de l'antic edifici de la Ciutadella. Amb el

Una de les caixes en què foren traslladades les col·leccions del monetari

curt termini de què es disposava s'han traslladat tots els nombrosos exemplars del Museu als nous locals de què disposa. Les operacions s'han fet amb la màxima atenció i amb totes les garanties de seguretat. La premura i la voluntat de tot el personal de la Junta, així com dels industrials que hi han intervingut, ha fet que les disposicions de la Direcció en aquesta tasca difícil hagin obtingut l'èxit més satisfactori: avui podem constatar que malgrat les circumstàncies excepcionals en què s'han tingut de realitzar aquests treballs, ni un sol dels nombrosos objectes traslladats ha sofert el més petit desperfecte.

Ara bé, cal tenir en compte que de moment aquestes col·leccions, a les quals s'ha afegit l'adquirida al senyor Plandiura, igualment traslladada al Palau Nacional, queden emmagatzemades i per tant sustretes als estudiosos i al públic en general. La Junta de Museus s'ocupa de la seva definitiva instal·lació i d'obrir al públic els nous museus el més aviat possible.

LA TENORA D'EN PEP VENTURA AL FUTUR MUSEU DEL PAVELLÓ ALBÈNIZ

Sense el geni musical intuïtiu d'En Pep, la sardana segurament avui ja no existiria. Hauria anat morint-se com altres formes típiques de costums populars que van quedant reduïdes, fins a desaparèixer, en els recons de les contrades originàries.

Però En Pep Ventura va trobar en la sardana la manera pròpia per a manifestar les seves innates facultats de músic. No va tenir En Pep ni la preparació tècnica necessària, ni la base d'una tradició o escola pàtria per a expressar-se en les formes cultes de la música. La sardana, amb la seva forma una mica ingènua i popular, un xic asprosa, per a la qual no calien ni les complexitats tècniques, ni el coneixement de les tradicions escolàstiques, sinó solament l'emoció íntima i la inspiració moguda per l'aire de la terra, va oferir a En Pep Ventura el camp on poguessin germinar i pendre vida les seves idees musicals.

En Pep, que havia començat, amb modestíssims coneixements musicals, tocant el flabiol a la cobla d'En Llaudrich, agrupació rústica i primitiva, no hauria pogut, amb tan estrets elements i dintre els pobres límits de la sardana curta, única que llavors es tocava i es coneixia, expressar tot el seu profund i inesgotable sentiment musical.

Però la sardana llarga, que acabava de crear En Pardàs, de Torroella de Montgrí, va presentar-li una estructura més ampla i més lliure; i la invenció de la tenora, per En Turon, de Perpinyà, li va permetre de completar els elements expressius de la popular orquestra empordanesa, i de donar a la cobla la constitució definitiva que avui encara conserva.

En Pep Ventura escriví, llavors, per a la seva cobla completa infinitat de sardanes, unes amb idees originals, altres glossant temes de les òperes més en boga en aquell temps, i altres amb les nostres belles melodies populars que ell mateix recollia de la veu del poble.

En la majoria de les seves sardanes hi ha el contrast del plany elegíac individual amb la resposta vibrant de la massa del poble.

El cant planyívol el diu la tenora. En Pep la tocava; i va arribar a tenir-hi un domini i un virtuosisme tan complet, i al mateix temps la feia cantar amb tal expressió i sentiment, que arrencava llàgrimes dels que l'oïen. La seva fama va ésser molt gran a tot l'Empordà i va estendre's per tot Catalunya.

A la mort d'En Pep Ventura tots els seus manuscrits i la seva màgica tenora varen passar a mans d'En Presas, llibreter i editor de Figueres.

El llibreter Presas va vendre la tenora a N'Eduard Fabre, de Figueres també, gran col·leccionista d'objectes d'art de totes menes, però amb predilecció, de pintures i dibuixos.

N'Eduard Fabre la va enviar al dibuixant de Barcelona Josep Lluís Pellicer, segurament a canvi d'obres d'aquest eximi artista. En Fabre emprava aquest procediment: ell adquiria objectes d'art de tota mena i els baratava després per dibuixos i pintures que era allò que ell estimava més.

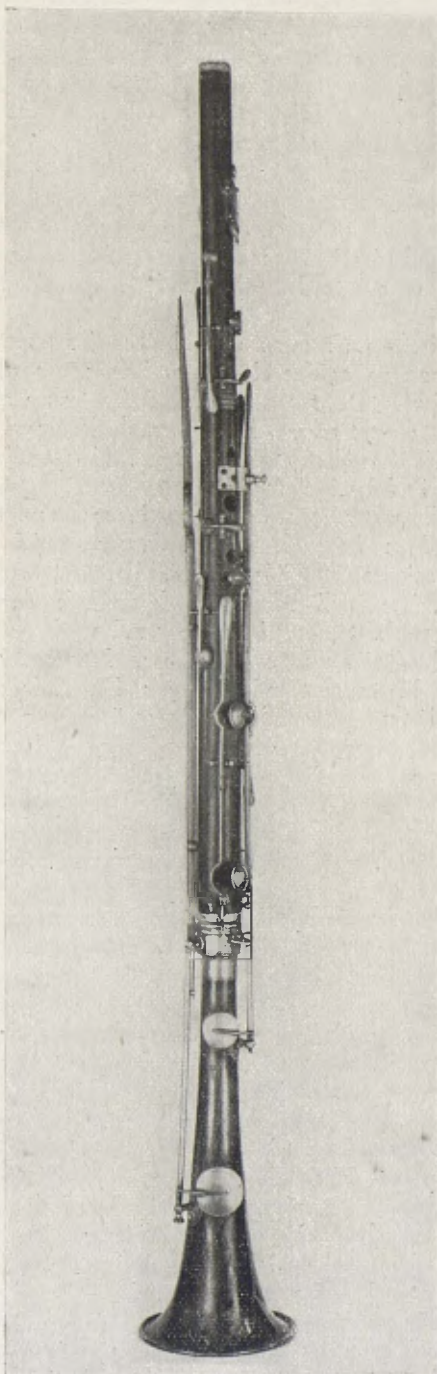
Quan, cap a la fi del segle XIX, En Josep Lluís Pellicer va morir, la seva família va fer una exposició, organitzada pel pintor Torrescassana, de totes les obres i objectes d'art que aquell posseïa, per tal d'obtenir, amb llur venda, el modest capital que no havia deixat l'artista a la seva mort.

A l'exposició, que es va instal·lar a les sales baixes del Palau de Belles Arts, es reunien, cada dia cap al tard, alguns artistes i amics d'En Pellicer.

Entre aquests, hi havia el poeta Trullol i Plana. En Trullol i Plana, en la seva infantesa, a Figueres, anava, acompanyat del seu pare, a escoltar la cobla d'En Pep. Havia sentit totes les sardanes que En Pep anava component; escoltava, sempre embadalit, el so d'aquella tenora, i alguna vegada pujava al cadafalc dels músics per veure de prop el meravellós instrument i posar-hi porugament els dits.

Molts anys més tard, quan ja en feia nou que En Pep era mort, En Trullol i Plana, parlant amb el col·leccionista Fabre, recordava En Pep i la seva famosa tenora. En Fabre li va contar que precisament ell l'havia comprada a En Presas, i que l'havia enviada més tard a En Pellicer. En Trullol i Plana va pensar que potser En Pellicer no donaria cap importància a un objecte que per a ell hauria estat un tresor. Ja no en varen parlar més;

però al cap d'uns quants anys, trobant-se En Trullol i Plana a l'exposició pòstuma d'obres

La tenora d'En Pep Ventura, donada al Museu pel senyor Salvador Dalí, de Figueres

i objectes d'En Pellicer, se li acudí la idea que entre tantes coses com allí hi havia, potser hi trobaria també la tenora d'En Pep. Ho va preguntar a En Torrescassana, el qual li contestà: «Busqueu vós mateix per aquests encants». En Trullol cercà amb delit: al segon dia va descobrir sota un taulell una caixa polsosa i en mal estat.

Aquelles fustes eren l'estoig de la tenora. Oberta la caixa varen aparèixer la tenora i el clarinet que tocava En Pep, amb les peces descollades i col·locades sense ordre, entre els trossos arnats del folro verd de l'estoig. En Trullol va comprar aquell tresor i se l'emportà joïós, cap a casa seva. Amb el major respecte i cura va agafar els trossos i va aconseguir, articulant-los, reconstruir la màgica tenora que trenta anys enrerà, a la plaça de Figueres, li havia desvetllat, els més dolços sentiments d'art de l'adolescència.

Durant vint anys la guardà com una sagrada relíquia, en el seu despatx, enjoiada d'espigues i farigola. Després d'aquest temps, En Trullol i Plana va despendre's de la venerada tenora, i la va vendre al notari Salvador Dalí, de Figueres. L'autenticitat de l'instrument adquirit per En Salvador Dalí, està garantida per la següent acta notarial atorgada davant del senyor Salvador Candal, notari de Figueres, pels senyors Dalmiau Presas i Joaquim Cusí.

«En la ciudad de Figueras, a veinte y ocho de octubre de mil novecientos veinte y uno. Ante mí, don Salvador Candal y Costa, abogado, notario del Ilustre Colegio de este territorio, con residencia en esta ciudad, comparecen don Dalmacio Presas y Bru, empleado, casado, de sesenta y tres años de edad, vecino de esta ciudad, domiciliado en la calle Pi y Margall, provisto de cédula personal de novena clase, expedida en esta población, a quince de julio último, bajo el número cuatro mil ciento setenta y cinco; y don Joaquín Cusí y Furtunet, del comercio, soltero, mayor de edad, vecino de esta ciudad, domiciliado en la calle de San José, cuyas circunstancias resultan de su cédula personal de clase décima, expedida en esta ciudad, a primero de julio último, bajo el número cuatro mil setecientos treinta y cinco. Manifiestan que su comparecencia tiene por objeto robustecer las afirmaciones hechas por don Sebastián Trullol y Plana en su artículo titulado «La tenora d'En Pep», publicado en

el número quinientos sesenta del periódico *Empordà Federal*, de esta localidad, correspondiente al día quince del corriente mes.

Al objeto, don Dalmacio Presas declara: Que don Benito Ventura y Llaudrich, hijo de José María Ventura y Casas «En Pep», vivió durante algún tiempo en la compañía y domicilio del declarante, donde falleció, habiéndole encargado que se apoderara de todos los bienes que poseía y le pagara todas las deudas. De esta manera el que declara adquirió varias de las cosas que habían pertenecido a José María Ventura y Casas, entre ellas, la tenora «d'En Pep» y los manuscritos originales de sus sardanas. La tenora la vendió el que declara a don Eduardo Fabre, vecino que fué de esta ciudad, hace ya muchos años, y los manuscritos, no hace mucho tiempo, los vendió a don José Puig y Pujadas, también de esta ciudad. Y para que no quepa duda alguna respecto a la autenticidad de la tenora «d'En Pep», comprada por éste a Turón, de Perpignan, propiedad hoy del notario don Salvador Dalí, quiere hacer constar que dicha tenora, cuya fotografía publica *Empordà Federal* en el número citado, es la misma que vendió el declarante a don Eduardo Fabre.

Y don Joaquín Cusí dice: Que en una ocasión en que estaba en el despacho de don Salvador Dalí, le mostró éste la tenora que había comprado a don Sebastià Trullol, vecino de Cabanellas, entrando en aquel momento don Eduardo Fabre, cuyo señor la reconoció inmediatamente y manifestó que la había adquirido a don Dalmacio Presas y la había regalado al dibujante de Barcelona don José Luis Pellicer, pero que los herederos de éste la habían vendido a don Sebastià Trullol.

Y para que las precedentes manifestaciones consten de una manera auténtica, se levanta la presente acta en presencia de los testigos don Ignacio Sala y Piguillem y don Alejandro Corral y Centeno, ambos de esta vecindad.

Y enterados todos del derecho que la ley les concede para leer por sí este documento, procedí por su acuerdo a la lectura íntegra, en cuyo contenido se ratifican y firman. De todo lo cual, del conocimiento, profesión y vecindad de los comparecientes, de que tienen la capacidad legal para este acto y de que este do-

cumento está extendido en dos pliegos clase octava serie E), números cinco millones ochocientos treinta y seis mil trescientos noventa y ocho y cinco millones ochocientos treinta y seis mil cuatrocientos noventa y seis, yo, el notario infrascrito, autorizante de este documento doy fe. = Dalmacio Presas. = J. Cusí. = Ignacio Sala. = Alejandro Corral. = Está signado. = *Salvador Candal i Costa*. = Está rubricado. = Hay un sello que dice: Notaría del Dr. M. Gasmaña. — Figueras. »

En Presas, el llibreter i editor, declara en aquest document, que En Benet Ventura — fill d'En Pep — visqué en sa companyia i en sa casa morí; i li encarregà que s'apoderés de tots els béns que posseïa i li pagués els deutes. D'aquesta manera En Presas va adquirir, entre altres coses, la tenora d'En Pep, que més endavant va vendre a N'Eduard Fabre. I fa constar, el declarant, que la tenora que posseeix el senyor Salvador Dalí, és la que En Pep tenia, comprada a Turon, de Perpinyà, la mateixa que ell, el declarant, vengué a Eduard Fabre.

I Joaquim Cusí declara que, en ocasió que el senyor Salvador Dalí li mostrava la tenora que havia comprat a Trullol i Plana, va entrar N'Eduard Fabre, el qual la reconegué immediatament, i digué que l'havia adquirida del senyor Dalmau Presas, i l'havia regalada al dibuixant senyor Josep Lluís Pellicer, de Barcelona, i que els hereus d'aquest l'havien venuda al senyor Sebastià Trullol i Plana.

No hi ha, doncs, cap dubte, que la tenora que el senyor Salvador Dalí tenia al seu poder i de la qual ara, amb un gest noble i generós, ha fet donació a la Junta de Museus de Barcelona, és la veritable tenora del gran Pep Ventura.

Barcelona guardarà ara, en el bell Museu d'instruments de música, instal·lat al que fou pavelló regi de l'Exposició de Montjuïc, la tenora amb la qual En Pep Ventura interpretava, amb emoció corpenedora y suggestiva, les melodies que una inspiració amurada de sentit racial i fecunda li dictava.

La tenora d'En Pep Ventura serà una de les peces de més valor espiritual que figuraran en la bella collecció del Museu Albéniz, collecció la base principal de la qual està constituïda per l'esplèndida collecció formada per la senyora de Folch i Torres, i dipositada al Museu, la qual està constituïda per una gran

quantitat de notables i interessants instruments musicals antics.

Mereix, la distingida senyora de Folch l'agraïment de la ciutat; ho mereix, també, el senyor Salvador Dalí; i la Junta de Museus de Barcelona mereix la felicitació de tots els que estimin la cultura artística, per haver fundat el Museu d'instruments antics en un bell edifici, i en un lloc agradable voltat de jardins, i per l'encert d'haver-li donat el nom d'Albéniz, el monument del qual, de discretes proporcions i línies serenes, s'aixecarà en el seu clos, homenatjant d'aquesta manera la seva pàtria, el músic català que ha fet universal el seu nom.

JAUME PAHISSA

MANUEL AZAÑA AL «POBLE ESPANYOL»

En els darrers dies del mes de setembre últim, va visitar oficialment la nostra ciutat una representació de les Corts Constituents espanyoles, amb el president de la Comissió parlamentària d'Estatuts, senyor Lluís Bello, i el del Consell de Ministres senyor Manuel Azaña.

Entre els actes oficials celebrats durant aquells dies, hi va haver una visita del president del Consell al «Poble Espanyol» de Montjuïc.

Aquesta va tenir lloc el dia 26 de setembre al vespre.

El senyor Azaña va efectuar aquesta visita junt amb el president de la Generalitat senyor Francesc Macià, l'alcalde senyor Jaume Agudé, diversos consellers de la Generalitat i les demés autoritats de la ciutat. Fou rebut per la majoria dels membres de la Junta de Museus i pel director general senyor Folch i Torres, que va acompanyar al senyor Azaña donant-li explicacions sobre el «Poble Espanyol» i la utilització a què pensa destinar-lo la Junta de Museus.

Durant la visita es va congregar un nombrós públic al «Poble Espanyol». Dues cobles de sardanes varen executar un escollit programa. Alternant amb elles, dues «colles» de «Xiquets de Valls», de Valls i de Vendrell, varen muntar varis castells.

EL «CAU FERRAT»

El Museu del «Cau Ferrat», de Sitges, que Santiago Rusiñol va llegar a l'Ajuntament d'aquella vila, ha passat definitivament i legalment a possessió d'aquesta corporació des del dia 10 del darrer mes de desembre, en què es va signar l'escriptura, en mèrits de la qual les senyores filla i vídua de Rusiñol, hereva i usufructuària, respectivament, varen donar compliment del llegat.

En nom de l'Ajuntament de Sitges varen signar també l'escriptura per a fer-se càrrec del llegat l'alcalde senyor Josep Costa i el regidor síndic senyor Josep Carbonell.

L'escriptura fou autoritzada pel notari senyor Miquel Martí Beya. En aquest document hi consta la catalogació detallada de la col·lecció d'objectes del «Cau Ferrat» que prèviament havien fet els funcionaris tècnics dels Museus sots la direcció del director general.

Les Oficines de Museus es dediquen ja a ultimar els detalls necessaris per a què dintre de poc temps el Museu del «Cau Ferrat» pugui ésser obert al públic.

NOUS MEMBRES DE LA JUNTA DE MUSEUS

El tinent d'alcalde de l'Ajuntament de Barcelona senyor Pere Comas, que presidia la Comissió municipal de Cultura i com a tal tenia el càrrec de vice-president de la nostra Junta, va cessar en el mateix a les darreries del mes d'octubre de l'any passat per haver renunciat al càrrec de tinent d'alcalde. En la sessió del dia 8 de novembre la Junta es va assabentar oficialment, fent constar en acta la satisfacció de la mateixa per la col·laboració que li havia prestat el senyor Comas durant el temps que tingué aquell càrrec; no obstant el senyor Comas segueix prestant als Museus la seva valuosa col·laboració, per formar part de la Junta amb el càrrec de vocal, com a representant de la Generalitat.

Va succeir al senyor Comas en la presidència de la Comissió municipal de Cultura el tinent d'alcalde senyor Joan Casanellas i Ibars,

i consegüentment el succeí també en la vicepresidència de la nostra Junta. El senyor Casanellas va possessionar-se d'aquesta vicepresidència en la citada reunió de la Junta del dia 8 de novembre, en la que el president senyor Llimona el va saludar en nom dels demés companys.

Pocs dies després, havent estat elegit el senyor Casanellas diputat a les Corts catalanes, va cessar així mateix en aquella presidència municipal i en la vicepresidència de Museus. Havent passat a ocupar la presidència de Cultura el tinent d'alcalde senyor Antoni Vilalta i Vidal, a la vinent reunió de la Junta de Museus es possessionarà de llur vicepresidència.

EL NOU MUSEU DE PEDRALBES

El dia 18 de desembre darrer va ésser solemnement inaugurat el Museu de les Arts Decoratives que la Junta de Museus ha instal·lat al que havia estat Palau Reial de Pedralbes.

Es el primer dels Museus que la Junta inaugura, en el seu pla de metodització de les col·leccions d'art que té al seu càrrec.

En el número vinent donarem compte d'aquesta nova instal·lació i de l'acte inaugural.

LES OFICINES DE LA JUNTA DE MUSEUS

Com a conseqüència d'haver desallotjat el Palau de la Ciutadella, a on a més del Museu hi estaven darrerament instal·lades les Oficines de la Junta, aquesta i els serveis administratius de la mateixa des de primers del mes de desembre darrer han quedat instal·lats al «Poble Espanyol» de Montjuïc, telèfon 31470.

Actualment es procedeix a la instal·lació en el mateix lloc dels demés serveis centrals dels Museus, amb el propòsit de què cada un d'ells pugui desenrotllar-se en totes les condicions pròpies de la funció respectiva.

DECORACIÓ I
RESTAURACIÓ

DE TOTA ESPECIAL MÒVIL
DE PINT

FONT DE SANT MIQUEL, NÚM. 8
Telèfon 25534

MARIA ESCLASANS Vídua de Trius

COMPRA I VENDA
D'ANTIGUITATS

la Pietat, 10, tenda
(rera la Catedral)

Telèfon 12113 BARCELONA

La Pinacoteca

MARCS I GRAVATS

Gaspar Esmatjes

Exposició permanent dels
millors paisatgistes catalans

Passeig de Gràcia, 34 - Telèf. 13704
BARCELONA

GALERIES VALENCIANO

SALÓ PERMANENT D'ART

Exhibició d'obres d'en
Casanovas, Dunyac,
Clarà, Borrell, Nicolau,
Sunyer, Nogués, La-
harta, Pruna, etc., etc.

Plaça Macià, n.º 10
(antiga Plaça Reial)
Telèfon 20133

Enric Tarragó Nogué

FUSTER

Especialitzat
en treballs per a
Museus i Exposicions

EMBALATGE I TRANSPORT DE TOTA
MENA D'OBJECTES D'ART

Consell de Cent, núm. 283
Telèfon 14345 : BARCELONA

ANTIGUITATS DECORACIÓ

G. HOMAR

20 CENTIMOS
Telèfon 15349
BARCELONA

JOSEP VINYAS

CONSTRUCCIÓ
D'OBRES EN GENERAL
I REFORMA D'EDIFICIS

Portal Nou,
Telèfon 21455

MANUEL CARVI

Instal·lacions elèctriques
i d'aigua
Telèfons
Ascensors
Electromotors
Materials

IL·LUMINACIÓ

Verdi, n.º 78
(Gràcia)
Telèf. 74924

FUSTERIA
EBENISTERIA
MOBLES I
DECORACIÓ

PARCERISAS & Companyia

Granados
38, interior
Telèfon 72573
BARCELONA

PERE PASCUAL

PINTURA DECORATIVA

Mallorca, 255
Telèfon 70702

Filla de R. Virgili

MUNTATGE D'EXPOSI-
CIONS, TRANSPORT I
SEGUR D'OBRES

CASA FUNDADA
L'ANY 1880

EMBALATGE
D'OBJECTES D'ART I
MOBLES DE LUXE

Tallers, n.º 66 : BARCELONA : Telèfon 15276

FUSTERIA
J. Casellas

Taller especial
de restauració
de mobiliari
i objectes d'art

CARRER DE LONDRES, 228
(Xamfrà Casanova)
BARCELONA

**SALA
BARCINO**

V. GARCIA SIMON

EXPOSICIÓ
PERMANENT
d'obres d'Art
Modern dels
millors artistes

GRAVATS - MOTLLURES

Rambla de Catalunya, n.º 29
Telèfon 15677

ASSOCIACIÓ PROTECTORA DE L'ENSENYANÇA CATALANA

PUBLICACIONS ESCOLARS

ACABEN DE PUBLICAR-SE

Llibre de la Natura

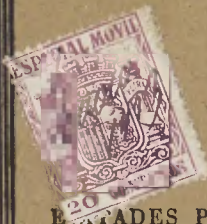
PRIMER GRAU

PER S. MALUQUER NICOLAU
I A. PARRAMON TUBAU

Història de Catalunya

PRIMERES LECTURES

PER FERRAN SOLDEVILA

ESTADES PER

I. G. Seix i Barral Germans, S. A.
Provença, 219 - BARCELONA - Telèfon 71671

I. G. SEIX I BARRAL GERMS., S. A. - PROVENÇA, 219 - BARCELONA